

Speurtocht naar het verleden

'Boer vindt land. Vlaamse migranten en Noord-Amerika' is de titel van een nieuw boek en gelijknamige tentoonstelling die vanaf 10 juli te zien is in het Caermersklooster. Tussen 1840 en 1930 emigreerden vele Belgen naar Amerika om daar het geluk te beproeven. Onder hen de overgrootouders van collega Chris Delarivière, educatief medewerker bij het Wereldcentrum. Pro info bracht Chris en Andreas Stynen (ADV.N), coördinator van het boek en de expo, samen **op speurtocht naar het verleden**.

Zwanger met de stoomboot naar Amerika?

C: Mijn grootmoeder langs moeders kant is in Amerika geboren. Het enige wat ik hiervan heb, is het trouwboekje van mijn grootmoeder. Daarin staat dat ze geboren is op 2 oktober 1893 in South Bend Indiana. Ik ben dan op het internet gaan zoeken en vond de passagierslijsten van Ellis Island. Op een lijst van het schip 'De Rijnland' vond ik mijn overgrootvader, Gustaaf Van de Putte, terug. Hij vertrok op 4 maart 1893 uit Sleidinge en arriveerde op 16 maart in Amerika. Vreemd genoeg heb ik de naam van mijn overgrootmoeder niet teruggevonden. **Ze moet toen 2 maand zwanger geweest zijn**. Misschien werd ze gewoon niet genoteerd?

A: Het is meer waarschijnlijk dat ze op dat moment al in Amerika was, of dat ze achterkwam. Vaak vertrok de man eerst alleen om te verkennen en te settelen. Van het moment dat hij genoeg had verdiend, stuurde hij geld of een ticket op zodat de rest van het gezin kon achterkomen.

Het motief van de reis was in grote mate economisch: de mensen hoopten van in Amerika beter te gaan verdienen. Het is wel **niet** zo dat zij tot **de armsten** behoorden: voor hen was de reis sowieso te duur. Het is ook **niet** zo dat emigreren naar Amerika **de enige optie** was: wanneer de landbouw onvoldoende opbracht, kon men thuis gaan produceren (huisnijverheid) of seizoensarbeid zoeken in Wallonië of Frankrijk.

We zien wel dat rond 1900 **het grootste percentage Belgische Amerikagangers uit het nauwelijks geïndustrialiseerde Meetjesland kwam**. Mensen beïnvloedden elkaar: eens een kennis de oversteek gewaagd had, was de drempel alweer ietsje lager.

C: Op het internet zag ik ook een foto van de Rijnland. Het moet geen lachertje geweest zijn op zo'n boot, in de laagste klasse.

A: Het beeld bestaat inderdaad dat menonwaardig was, maar ook dat klopt niet. De rederijen waren immers commerciële ondernemingen en wisten dat hun reizigers reclame konden maken en zo nieuwe klanten konden lokken. Ze zochten dus naar manieren om de mensen wel zo goedkoop mogelijk over te zetten, maar toch met een minimum aan comfort.

C: Op die passagierslijst stond als beroep van mijn overgrootvader 'sculptor' ('beeldhouwer'). Ik kan mij echter niet inbeelden dat hij kunstenaar zou zijn geweest. Misschien was hij metsers?

A: De meeste mensen spraken geen Engels en waren aangewezen op gebarentaal. Ook staat er slechts één beroep op die lijsten terwijl veel mensen vaak verschillende beroepen

uitoefenden. Ondanks hun grote waarde moet je dus toch kritisch omspringen met die lijsten en blijf je met veel vragen zitten.

C: Naar het schijnt was mijn overgrootvader in Amerika spoorwegaarbeider. Het verhaal gaat dat hij ziek werd en dat ze dan teruggekeerd zijn naar Sleidinge. Maar dan ben ik het spoor bijster.

A: Naast de Ellis Island-rapporten over de mensen die aankwamen in Amerika, zijn er ook de Venesoen-rapporten over de mensen die vertrokken uit Antwerpen naar Amerika. Deze lijsten kan je raadplegen in een uitgave van Familiekunde Vlaanderen en digitaal onder meer in het Red Star Line Museum, maar pas vanaf 1896. Je kan wel in de bevolkingsregisters van Evergem opzoeken wanneer ze teruggekomen zijn.

Krulbollen in Detroit met nonkel Jan

C: Daarnaast is er ook een oom van mijn vader, Jan D'hooghe, die op zijn 29ste, in 1914, vertrok vanuit Ertvelde-Kluizen via Gent of Antwerpen naar Liverpool om daar op de 'Mauretania' in te schepen richting New York. Daar gaf hij Detroit op als bestemming. Op dat schip zaten veel Meetjeslanders, uit **Kluizen, Evergem en Sleidinge**. In Detroit moet er een contactpersoon geweest zijn uit **Denderhoutem**. Het verhaal doet dat nonkel Jan **daar trouwde met een Indiaanse**. We hebben een fotootje van hem en zijn nieuwe gezin. We zien zeker 9 kinderen, de oudste al ongeveer 16 jaar. Blijkbaar is er tot lang nadien nog contact geweest met België. Op het internet ben ik heel wat D'hooghes op het spoor gekomen in de streek rond Detroit, maar ik krijg geen contact met hen.

A: Het was vaak zo dat mensen **in het spoor van streekgenoten** volgden, op het pad dat reeds door hen was betreden. Je had in Amerika veel dorpen en steden met grote concentraties Vlamingen, bijvoorbeeld Moline, Illinois, maar Detroit in Michigan is ook zo. Men zette er de gewoontes en tradities uit België verder: men vierde 21 juli, richtte **krulbol- en wielersclubs** op en deed aan **duivensport**. Vlamingen woonden in dezelfde wijk, vaak rond een kerk. Zo had je in Detroit de Belgische kerkgemeenschap 'Our Lady of Sorrows'. Ook verscheen er een Vlaamse krant: 'De Gazette van Moline' en 'De Gazette van Detroit'. Die laatste is zo'n beetje de heilige graal voor onderzoekers, maar vooralsnog moet je naar Detroit om de oudste edities door te nemen. Paradoxaal genoeg: als men terugkeerde, hield men dan soms de Amerikaanse tradities in ere. Dan vierden ze hier de *fourth of july*.

Als men in Amerika blijft en er integreert, verwatert het contact met de familie in België na verloop van tijd bijna onvermijdelijk. In het begin stuurt men veel brieven en postkaarten, maar later vermindert de frequentie en op een gegeven moment stopt het. **Cyriel Buysse**, uit Nevele, heeft daar in een aantal boeken over geschreven. In zijn laatste boek 'Twee Werelden' is dit zelfs de leidraad van zijn verhaal. Dat is ook wat we in ons onderzoek zeer veel tegenkomen: **bijna iedereen heeft wel ergens familie die geëmigreerd is, maar hoe meer generaties erover gaan, hoe minder bronnen overblijven**.

Het boek en de expo

A: In de tentoonstelling brengen wij het verhaal van de emigratie en illustreren dat met de individuele familie verhalen. Deze worden onder andere verteld via **'parabolen'**, koepels waar een aantal mensen kunnen onderstaan om geluidsfragmenten te beluisteren (brieven, dagboeken, krantenartikels, poëzie, officiële rapporten, ...).

We onderscheiden ons van het **Red Star Line Museum** omdat dit nieuwe museum eerder focust op het vertrek en de reis. Wij zoomen veeleer in op het leven van de uitwijkelingen en hun nazaten. We konden voor ons project trouwens beroep doen op de **curator van het museum, die nota bene afkomstig is uit het Meetjesland**.

Naast de expo is er ook het boek, dat ook lezers van buiten het Meetjesland zal aanspreken. Er is onder meer een **achtstappenplan** voor mensen zoals Chris die hun eigen familiegeschiedenis willen onderzoeken. Hij is al goed op weg: hij zocht eerst naar alles wat hij kon vinden in het eigen familiearchief, in databanken en op internet. Ik raad hem aan om contact op te nemen met Familiekunde Vlaanderen. De achtste stap is 'schrijf je verhaal op' – bij deze...

Oost-Vlaanderen en de wereld

Pro Info: Chris, je werkt voor het Wereldcentrum. Toeval of is het dan toch een familietrekje, die wil om de wereld te ontdekken?

C: Ik ben altijd met reizen bezig geweest en ik hou van andere culturen. Mijn job bij het Wereldcentrum is dan ook ideaal. Enkele jaren geleden ben ik nog een familielid gaan opzoeken die geëmigreerd is naar Brazilië. Dit was wel niet zo lang geleden en die heb ik dan ook gemakkelijk kunnen terugvinden.

Pro Info: Voor je volgende bestemming raden we dan Detroit aan! Bedankt Chris en Andreas!

De tentoonstelling "Boer vindt land. Vlaamse migranten en Noord-Amerika" start op 10 juli in het Caermersklooster. De Davidsfondspublicatie kost 29,95 euro. Dit is een project van het Museum van de Vlaamse Sociale Strijd, een samenwerkingsverband van de Provincie en de vier "kleurarchieven".

ILLUSTRATIES:

- Foto van nonkel Jan (privécollectie Chris Delarivière)
- Trouwboekje van grootmoeder (privécollectie Chris Delarivière)